

Čeští osadníci
V SEVERNÍ AMERICE.

NAPSAL

JAN WAGNER.

V PRAZE.

Nakladatel ALOIS HYNEK, knihkupec.

1887.

Nákladem knihkupectví

AL. HYNKA V PRAZE

vyšly následující episy :

Povídky a humoresky od J. L. Turnovského. Díl I. 1 zl., díl II. 80 kr. aneb ve 14 sešitech po 10 kr. — Obsah: Díl I. Chrámový poklad. Poprava podebradská. Od jara do zimy. Štědrovečerní návštěva. Poklad na hradě Točniku. Velebníček. Setkání na pražském mostě. Chudí lidé. (64, 139 a 82 str.) Díl II. Montek a Kapulet. Známost z divadla. Štěstí v neštěstí. Pisat z Hubomlat. Když si ženich netroufá. Co všechno pan Filink neviděl. Sultánova hostina. Inserát. (176 a 66 str.)

Povídky historické a jiné drobné od Fr. Ad. Šuberta. Vyšly v 31 sešitech po 6 kr.

Dombey a syn. Roman. Napsal Ch. Dickens. Z angl. jazyka přel. J. Váňa. S ilustracemi od F. Barnarda. Tri díly v jednom svazku. Ve čtverci. (I. 164, II. 124, III. 181 str.) Sniž. cena 3 zl.

 Pokud zásoba stačí, nabízíme v snížených cenách úplně ročníky illustrovaných časopisů: „Slavia“ ročník III. a IV. (ročník I. a II. rozebrán). — „Zábavné listy“ (ročník II. a V. (ročník I. a IV. rozebrán). Jeden ročník obsahující 500—700 stran s množstvím ilustrací za 1 zl. 50 kr. Kdo by však nejméně čtyry ročníky těchto časopisů najednou odebral, obdrží je pouze za 4 zl. 50 kr.

ČEŠTÍ OSADNÍCI

V

SEVERNÍ AMERICE.

NAPSAL

JAN WAGNER.

V PRAZE.

Nakladatel ALOIS HYNEK, knihkupec.

1887.

Osady česko-moravských bratrů.

Velmi záhy a sice v době, kdy nynější veliká republika Spojených Států byla ještě pouhou osadou anglickou, stala se severní Amerika útočištěm všech možných přistěhovalců, kteří z příčin náboženských neb politických byli nuceni opustiti svou vlast a vyhledati si novou otčinu za oceánem, kde mohli volně žíti zcela dle svého přesvědčení.

Tím způsobem začaly se zalidňovati východní státy nynější Unie severoamerické, tak zvané státy novoanglické, jako na př. New York, Massachusetts, Pennsylvanie, Georgie, New Jersey, Long Island, Rhode Island, Connecticut, Maryland a j. Sem hrnuli se hlavně vystěhovalci z Dánska, Anglie, Irska, Holandska, Francie, Španělska, Norska, Polska a brzy počátkem XVIII. století také čeští vystěhovalci z Čech, Moravy a ze zemí, kde ve vyhnanství žili, jako v Holandsku, Francii, Německu a Anglii. Byli to česko-

moravští bratři, jež protireformační hnutí z vlasti vypudilo.

Většina těchto českých rodáků, která se do Ameriky uchýlila, sdílela osud s rodáky svými v Holandsku, Anglii, Německu, Francii, Polsku a Švédsku a utonula v moři cizí národnosti, která je pohostinsky přijala do svého středu. Takž nacházíme dnešního dne jen velmi málo stop po českých vystěhovalcích v Americe z XVIII. století, ale nacházíme je přece, neboť tu i tam v puritánské rodině najde se Králická bible, a zkomolené jméno některé americké rodiny zřejmě poukazuje na český původ. Tak na př. nedávno zvolen za senátora státu Colorado pan T a b o r z Denveru, Col., v jehož rodině dodnes se uchovaly staročeské knihy, ačkoliv se již dávno úplně poangličila. Rovněž jméno Hussey, s kterým často se setkáváme, zdá se býti českého původu, zkomoleno jsouc z jména „Hus“.

Mezi českými vystěhovalci do Ameriky nacházeli se i někteří vynikající a bohatí mužové, z nichž přední místo zaujímá hrabě Bedřich Filip, jenž jest vůbec prvním historicky známým Čechem na půdě americké. Rodina jeho od samého založení Nového Amsterdamu (nynějšího New Yorku) hrála

v boji za neodvislost Ameriky velice důležitou úlohu *), ale bohužel přidržovala se vždy strany anglické.

M. Boothová ve své »History of New York« zřejmě praví, že rodina hraběte Filipa pocházela z Čech, odkudž z příčin náboženských odstěhovala se do Holandska a odtud pak do Nového Amstrdamu (New Yorku) v Americe. Též anglický dějepisec Burke ve svém díle »History of Landed Gentry of Great Britain« výslovně praví, že byl hrabě Filip rodem Čech.

Frederick Philips, jak se Bedřich v Holandsku jmenoval, přistěhoval se do Nového Amstrdamu r. 1658, k čemuž si vzal povolení od místodržitele, a přibyl tam se značným majetkem, neboť zakoupil si hned velký pozemek a stal se brzy jedním z nejbohatších kupců v městě. Rodina Filipova záhy se poangličila a v boji za neodvislost Ameriky proti Anglii stála pevně na straně krále anglického. Když pak slavným Jiří Washingtonem prohlášena svoboda Ameriky, uznána rodina Filipova za zrádnou a obrovské její statky propadly konfiskaci; avšak Filipové

---

*) Bartošek Frant : »První Čech v Americe.« Str. 4., 6. a 8. V New Yorku, 1885. Nákladem »Dělníka Amerického«.

zachránili se útekem do Anglie, kde až podnes počítají se k vysoké šlechtě. Mezi uprchlými z rodiny Filipů vynikal v té době jmenovitě plukovník Filip, jenž uprchnuv do Londýna, dostal za své zásluhy od krále titul barona a stal se členem panské sněmovny. Zemřel r. 1785 v Londýně. Jeho synovec Bedřich Filip zemřel r. 1829 jako anglický setník a jeho vnuk, též Bedřich Filip zvaný, žil ještě r. 1848.

První pokus o založení osady česko-bratrské, ač nezdařený, stal se v Georgii, a sice popudem hraběte Zinzendorfa, největšího ochrance česko-moravských bratří v Ochranově, jenž dobře nahlížel, že má-li jejich církev se udržeti, jest třeba ji nových členů. Za účelem tím *) vyslal r. 1732 misionáře k černochům v Západní Indii a roku 1733 k Eskymákům na Grónsko. Po nich přišla řada na Indiány severo-americké. Biskup Spangenberg, jenž za účelem tím byl poslán do Londýna k vyjednávání, seznámil se tam se správcem Georgie generálem Ogletorpem, jenž dovolil bratřím zakládati ve své provincii osady. Následkem toho již z jara

---

*) Čapek Tomáš: »První Čechové v Americe«. Květy Americké. Ročn. III, V Omaze, 1886.

r. 1735 přibyli do Georgie první osadníci česko-bratrští pod vedením Jana Telčíka ze Suchdola na Moravě, Čecha Ant. Seiferta a biskupa Spangenbergera; bylo jich celkem 15 duší mužského i ženského pohlaví.

Přistěhovalci tito po krátké době začali své misionářské dílo mezi Indiány kmene Creek na ostrově Irene a právě když mezi divochy začali se dodělávati zdárného úspěchu, vtrhli do Georgie Španělové. Angličané nyní žádali, aby bratři chopili se proti útočníkům zbraně, což však tito, jsouce věrni svým zásadám nezasiti zbraň proti žádnému nepříteli, nečinili a vystěhovali se raději r. 1738 do Pennsylvanie, kde usadili se v městečku Germantownu. Pennsylvanie náležela tehdáž »kvakerskému králi« Williamu Pennovi a panovala tam taková svoboda náboženská, že se tam začali ze všech stran hrnouti vyznavači různých sekt náboženských.

O rok později založena v Pennsylvanii nejdůležitější obec česko-bratrská při hranici státu New Jersey a nazvána Bethlehem, který existuje dodnes. Vyznání česko-bratrské udrželo se tam dosud, avšak potomci českých vystěhovalců dávno zapomněli úplně na svůj původ a poangličili se.

V této osadě meškal také shora vzpomenuť hrabě Zinzendorf, na jehož statku v Ochranově v Sasku založena první osada česko bratrská roku 1722. Tento šlechtic, ač rodem Němec, dal se r. 1737 vysvětit na biskupa česko-bratrského a hned rok na to odebral se na cesty do Ameriky, kde roku 1741 dostal se do Pennsylvanie; tam působil jako kazatel v česko-moravských osadách Germantownu a Bethlehemu.

»Moravští bratři« (Moravians) však usadili se nejen v Pennsylvanii, ale i v státech New Yorku, New Jersey a Marylandu, kde pouze jména některých osad, jako Bohemia a pod., dnešního dne dokazují, že tam kdysi bývali čeští vystěhovalci.

V Pennsylvanii kromě toho založeny osady: Friedenshütten u Bethlehemu, Gnadenhütten v okrese Carbon, Wechquetank (nyní Polk) a Meniolagomkak v okrese Monroe, Nain v okrese Lehigh, Friedenshütten (nyní Hanover) v okrese Bradford a nedaleko něho Machiwihilusing i Schechschi-quantunk; posléze Goschgosching a Lawunakhannek v okrese Venango a Friedenstadt v okrese Lawrence.

Podobné osady byly také v státu Ohio, Michiganu a Kanadě, které ovšem

neměly dlouhého trvání. Hlavním zakladatelem jejich byl David Zeisberger, rozený roku 1721 v Suchdole na Moravě, jenž jako pětiletý hoch dostal se s rodiči do Ochranova. R. 1736 vystěhovala se rodina Zeisbergerů s jinými do Georgie, odkudž David Zeisberger jako mladík osmnáctiletý přestěhoval se do Bethlehemu v Pennsylvanii, kdež se stal horlivým misionářem. Zeisberger podnikal daleké cesty do Ohia, Michiganu a Kanady, kdež obracel Indiány na víru česko-bratrskou, při kteréž příležitosti prokázal vládě mnoho služeb diplomatických. Byl též znamenitým polyglottem a zemřel roku 1808 v stáří 87 let.

Do Pennsylvanie začali se česko-moravští bratři stěhovati ve větších zástupech hlavně v letech 1741—1762, neboť během této poměrně krátké doby přijelo jich na 700 duší. Většina jich přijela na česko-bratrských vlastních lodích »Catherine«, »The Little Strenght« a »Irene«, zbytek s jinými přistěhovalci, hlavně německými. Vystěhovalci tito pocházeli nejvíce ze starých česko-bratrských sídel z okolí Litomyšle, Rychnova n. K., Žamberka, Lanškrouna a Suchdola na Moravě.

Nynějším biskupem jednoty bratrské v Bethlehemu jest Edmund de Schwei-

nitz, jenž vydal důležitý spis »Dějiny církve, známé co Unitas Fratrum, nebo-li Jednoty bratrské, založené vystoupením Jana Husi, českého reformatora a mučedníka.« V díle tomto jasně se dokazuje, že čeští vystěhovalci brzy po svém příchodu do Ameriky vydali tam znovu Králickou bibli*). Spis tento jest ozdoben podobiznami mistra Jana Husi, biskupů Jana Roha, Jana Augusty a Jana Amosa Komenského, jakož i Václava Budovce z Budova a Karla ze Žerotína. Schweinitz při svém díle čerpal prameny skoro výhradně ze spisů českých historiků, jako Palackého, Gindelyho a j.

V Bethlehemě uchovala se do dnešního dne pěkná knihovna česko-bratrská, v níž jsou rozmanitá vydání biblí, kancionálů a církevních knih; však knihovny české uchovaly se také v poangliččených rovněž osadách Nazarethu v okrese Northhampton a Liticích (Lititz) v okr. Lancaster.

Knihovna v Bethlehemu jest přístupnou každému, knihy však ze zásady nepošlou se nikomu k prohlédnutí; bylo by tedy s velikým prospěchem, kdyby ně-

---

*) Čapek Tomáš. »První Češi v Americe«. Květy Americké, č. 2. a 3. Ročník II. (1885).

který odborník k cestě se odhodlal a Bethlehem navštívil.

České čtenáře snad ještě zajímáti bude, že Janu Amosu Komenskému bylo nabízeno místo rektora proslulé university harwardské v Massachusetts *), které odmítl.

Česko-moravským bratrem byl též jeden z největších boháčů amerických a světových, známý železniční král Vanderbilt v New Yorku, jenž prvotně jest původu holandského.

Tot krátký náčrtek obsáhlé činnosti českých bratří za oceánem, jež skoro beze všech stop již dávno pohltilo moře ciziny.

---

*) Cotton Mather: *Magnalia Christi Americana*, or the Ecclesiastical History of New England, London, 1702.

Vystěhovalci naší doby.

První čeští přistěhovalci v století XIX. přišli do Ameriky kolem let čtyřicátých a usadili se hlavně v New Yorku, kamž brzo následovalo jich velmi mnoho krajanů, kteří v nové vlasti zámořské hleděli zlepšiti svůj hmotný stav. Z New Yorku pustili se Češi na západ a jmenovitě nacházíme je v Chicagu brzy po založení tohoto města. Odtud během času začali se tlačiti ještě dále na západ do Wisconsinu, Iowy (Ajovery), Minnesoty, Nebraska, Dakoty, Colorado, Oregonu, Kalifornie, Missouri, Texasu i Kansasu.

Přesná data statistická o českých přistěhovalcích v Americe těžko lze podati, jelikož značná část jich nemá stálých sídel, nýbrž právě po americku mění svá bydliště, jak toho poměry a okolnosti vyžadují; kromě toho přibývá stále nových přistěhovalců, kteří roptylují se po celé Unii severoamerické. Dle zpráv »Hambursko - americké akciové paketní

společnosti« nachází se v Americe přes 300.000 Čechů a Moravanů, ale ve skutečnosti možno počet tento směle zvýšiti na 350.000 duší *). V posledních letech však proud přistěhovalců nejen českých, ale vůbec značně se zmenšil, čehož příčinu nutno hledati ve váznutí průmyslu a finanční tísní, které ani Amerika ušetřena nezůstala; důkazem toho jest úřední statistika. V roce 1882 přijelo do Ameriky více přistěhovalců, než kdykoliv jindy, totiž 788.992 osob; v roce 1883 klesl počet přistěhovalců na 603.322; v roce 1884 bylo jich již jen 518.592 a za následující fiskální rok, končící 1. červencem 1885, nebylo jich ani plných 400.000.

Češi, pokud jen trochu možno, usazují se pohromadě, jmenovitě na západě, kde během času povstaly celé české obce, ba celé okresy (county), jako na př. ve Wisconsině, Iowě, Nebrasce, Minnesotě, Dakotě a Texasu.

Krajan, který k vystěhování se odhodlá, jistě neměl doma na růžích ustláno. Na poměry nepřipraven, s klamnými názory a obyčejně s prázdnou tobolkou přistane

---

*) Dr. Jan Palacký mylně udává, že r. 1870 bylo Čechů v Americe jen 42.000 duší, kterýžto počet roku 1880 se prý zdvojnásobil. (Spojené Obce severoamerické. Praha, 1884. Str. 54).

ku břehu svobodné vlasti americké a vystoupí v přistěhovalecké stanici newyorské Castle Gardenu, kde poprvé octne se na půdě úplně cizí a zaslechne hovor jazykem zcela neznámým. Vstoupí na ulici a vše se za ním obrací jako za mužem z měsíce, neboť šaty a nesmělý jeho krok dostatečně v něm ukazují »zeleného« (green), jak Američan nazývá každého přistěhovalece, který dosud v Americe se neaklimatisoval.

Podobný přistěhovalec (nemluvím arci o všech) kráčí z pravidla středem ulice, kudy jen povozy jezdí, a neobyčejně se diví, že budí všeobecnou pozornost, zvláště mládeže americké (Young America). První prací jeho jest, že vyhledá své příbuzné, jimž po celých čtrnácte dní vypravuje, jakou měli cestu po moři a že přestáli takovou bouři, jakou dosud na lodi nikdy neměli; vždyť prý sám kapitán tak se vyjádřil. Pomalu však zapomíná na cestu a začne se zajímati o poměry americké; našel si také práci a vydělává již tolik, že může samostatně bydleti. V neděli vyjde si na sklenici piva a »šlápne« nebo-li »trýtuje« (častuje) svého známého, jenž mu »šlápnutí« k nemalé radosti hostinského zase oplatí. Již také náš Brázda není pouhým Brázdou, ale mistrem Brázdou, a dcera jeho, má-li jakou, stane se

z Máři »miss Mary«. Také angličtině se začíná učit; jde to sice ztěžka, však přece. Již neříká »ano«, ale »yees«, všechno jest mu »all right« (v pořádku), každou větu začíná s »well« (dobře) a neobvyčejně krásně naučí se pronášeti »god-dam«. Nyní překonal během několika měsíců všechny stupně zeleného a stal se pomalu »red« (červený), čili více méně dokonalý »yankee« (Američan), s kterým veškeré obecenstvo již také jinak zachází. Dostal lepší místo, na kterém mu »boss« (kdo práci dává) více platí, tak že může něco uložit stranou a jakmile má dostatečný počet peněz, hledí si zakoupiti »lot« (stavební místo), na němž za krátko objeví se malý, dřevěný, ač jinak úhledný domek, v němž se svou rodinou bydlí ve »svém«. Tot první počátek lepší budoucnosti českého krajana v městech.

Češi ve větších městech usedlí jsou skoro vesměs průmyslníky a obchodníky, z nichž starší osadníci nacházejí se namnoze v dobrém postavení, ba leckterí nabyli značného jmění i vlivu v záležitostech politických, jmenovitě ve státech západních (Wisconsinu, Illinoisu, Minnesotě, Nebrasce, Texasu i Kalifornii), kde domohli se i svých poslanců na sněmu zákonodárném jednotlivých států neb dosáhli místa v úřadech státních i obecních.

Nejlepší poměrně budoucnost z českých přistěhovalců má rolník, jmenovitě v státech západních, kde půda, většinou prerie, jest velice úrodná a což velice důležitě, laciná, tak že s malým počátkem může se farmář již zařídit, neboť k najmutí farmy stačí již 400 dolarů (tisíc zlatých). Čeští farmáři usadili se také skutečně nejvíce na západě, jako v jižním Wisconsinu, jižní Minnesotě a Dakotě, pak celé Nebrasce, Kansasu, Missouri a Texasu.

Český rolník v Americe na severu pěstuje hlavně kukuřici (kornu) vedle pšenice a brambor, ale žitu nevěnuje velkou péči, jelikož jde špatně na odbyt; požívá pravý Američan jen chleba pšeničného. V jižních státech věnuje se zase veškerá pozornost farmáře pěstování bavlny (king cotton), která stala se skutečně královnou trhu světového.

Farmář, dostane-li zdarma vládní pozemky neb koupí sobě lacino půdu nevzdělanou (akr*) od jednoho dolaru výše), musí podstoupiti nutný kus práce, nežli se pole přispůsobí k orbě. Má-li pozemek na prerii, musí vyorati drn a zničiti bující plevel, a je-li v lese, musí stromy dříve porazit a spáliti. Nyní teprv postaví si prozatímní barák, v němž třeba i delší dobu

---

*) Ark = 0,450 hektarů, čili 0,704 jitra rak.

stráví, nežli zmůže se na lepší stavení. Sousedé ovšem dle možnosti ho podporují a pro první čas založí ho dostatečným množstvím drůbeže i vepřového dobytka, jehož chov jest pro farmáře na severu tak důležitým, jako chov hovězího dobytka ve státech jižních, jmenovitě v Texasu. Je-li farmář pracovitý a spořivý, může časem zbohatnouti, ac-li ho nestíhají živelní pohromy, jako préríjní požár, na západě velmi častý, stěhovavé kobylinky na prérích Nebraska a Kansasu a velké povodně.

Pravým dobrodiním farmářů jest to, co mu v Čechách bylo svízelem: četná rodina, nebo pak nemusí platiti drahé sily pracovní, ale veškerou práci polní odbude si sám se svými lidmi, k čemuž mu výborně slouží stroje, které má Američané ke všemu. Lacnější koupí si farmář sám a dražší kupuje si vždy několik dohromady, v jichž upotřebení se pak střídají.

Český rolník v Americe z českých přistěhovalců uchová nejdéle své zvyky prvotní, neboť přichází s cizími živly velmi málo do styku a proto i český jazyk nejdéle na farmách v Americe se udrží, kdežto v městech kráčí rychlé zkáze vstříc a brzo zanikne, jakmile zastaví se přistěhovalecký proud. Farmář, jenž po celé jaro i leto do úmoru pracoval, má v době zimní úplný odpočinek a tu dlouhou chvíli na

samotě krátí si čtením a proto jest nejhorlivějším odběratelem amerických českých novin, zvláště týdenníků, jako »Pokroku Západu« a »Slavie«, které ve farmářích mají své hlavní odběratele. Vůbec možno říci, že na farmách uchoval se nejzdravější živel z českého přistěhovalectva, které ve městech rychle bere na sebe zvyky jiných národností, jako na př. Irčanův, což ostatně blízkým stykem velmi snadno si vysvětliti možno. Čeští farmáři také s ochotou podporují i značnými prostředky peněžitými jakýkoliv podnik národní a oni to také byli, kteří ujali se myšlenky, založiti první český list v Americe, což stalo se v St. Louis, Missouri.

Americká čeština má arci některé zvláštnosti. Lid český přijímá tu do obvyčejné mluvy rád slova anglická, jako *f e n c* (plot), *v a č m a n* (policejní strážník), *d r i n k* (nápoj), *h a u s* (house) = dům, *l a j s e n s* (licence) = úřední povolení, *f a j t* (fight) = rvačka, *f a j t o v a t i* se = prátí se, *k á r a* = vagon, *s t r ý t* (street) = ulice, *l e j r o t* (přetvořené z railroad) = železná dráha, *s p í č* (speech) = řeč, *s p í č o v a t i* = řečniti a pod. Za to počesťuje si nebo aspoň přizpůsobuje mnohá jména anglická, zvláště měst. Stůjtez zde některé příklady. Z Kalifornie povstala *K a l a f o n i e*, z města Kewaunee ve Wis-

consině — K y v á ň, z Milwaukee tamtéž — M i l v á n k y nebo M i l v ó č k y, z Wahoo v Nebrasce — Na V á z e, z předměstí newyorského Morrisanie — M a r a z í n.

Že ostatně jazyk český u Američanů požívá náležité vážnosti, toho důkaz jest ten, že množství Irčanů a Němců (jako na př. v Kewaunee i jinde) naučilo se dobře češtině, hlavně ovšem z příčin obchodních. V Clevelandu (Ohio) jsou dokonce dva Češi »černé pleti«, totiž černoši, kteří se naučili česky.

Mnozí krajané mění své jméno v anglické, což děje se někdy z neuvědomělosti, někdy z praktické potřeby, zvláště když Angličan některé české jméno ani vysloviti nemůže. Kdo na př. hledal by v C o o k o v i — Kuchaře, v H u d s o n u — Hudce, v C o l l a r o v i — Koláře, v J o n e s o v i — Čanského, v P e t r g e l i k o v i — Petržilku, v F o x o v i — Lišku, v B l a c k o v i — Černého a v mistru N e w — Novotného?

Ostatně nemusíme se nad podobným úkazem nijak rmoutiti, neboť i jinak výbojní naši sousedé Němci podléhají v Americe témuž zvyku a to mnohem více nežli osadníci čeští. K a r e l S c h u r z ve své historii prvních Němců v státu newyorském vyčítá Němcům tento zlozvyk a uvádí některé příklady předělávání jmen

Tak stal se z Lauera — Lawyer, Kuhna — Coon, Kuntze — Coons, Kreislera — Cryslar, Salbacha — Salbagh, Schneidera — Snyder, Kleina — Clyne neb Kleyne, Schütze — Shuts, Schumachera — Shoemacker, Schmidta — Smith, Fritze — Freats, Schufelda — Shufelt, Michle — Meghley, Junga — Young, Junghanse — Younghance, Wagnera — Wagenaier, Herckheimera — Herkimera, Freimeiera — Frimire.

Děti českých rodičů, zvláště tam, kde navštěvují školy anglické a stýkají se s mládeží americkou, bohužel zhusta přestávají se hlásiti k národnosti české; sám znám mnohé rodiny české v různých městech amerických, v nichž děti se svými rodiči jen anglicky mluví.

Nicméně značná většina Čechů amerických se stará pokud možno, aby děti jejich byly vychovány v mateřském jazyku a za tou příčinou všude, kde Češi ve větším počtu pohromadě bydlí, jsou zřízeny česko-anglické denní neb aspoň nedělní školy svobodomyslné i katolické, kteréžto poslední jsou obyčejně při českých farách. Nejvíce škol jest udržováno jednotlivými spolky, z nichž první místo zaujímají svobodomyslné československé podporující spolky (Č. S. P. S.), které ustavičně rostou. R. 1885 navštěvovalo nedělní

školy české celkem 1146 dětí a denní 553; na nedělních vyučovalo 21 učitelů a na denních 10. Žáků jest nejvíce v Chicagu a Clevelandu.

Spolkový život mezi Čechy americkými velice jest vyvinut, tak že existují mezi nimi všechny možné druhy spolků, jichž hlavním účelem jest podporování členů v čas nemoci a vyplácení úmrtní podpory. Nejrozšířenější však spolky jsou Č. S. P. S. (Česko-slovanské podporující spolky).

Koncem roku 1883 měla jednota tato 99 sborů čili řádů s 5540 údy, koncem roku 1884 měla 112 řádů a 6141 údů. Do 31. prosince 1884 měl celý spolek celkem 128.259 dollarů jmění.

Jako svobodomyslní mají své »tajné« spolky Č. S. P. S. a I. O. O. F. (Odd Fellows (Podivní bratři) a různé sokolské jednoty, tak také katolíci mají své řády různých »rytířů«, jako rytířů sv. Václava, sv. Jana atd. s neobyčejně fantastickou uniformou, jejíž původ by neurčil ani nejlepší znatel krojů; rozumí se, že kord nebo ohromná šavle scházeti nesmí. I svobodomyslné spolky nevyhnuly se tomuto pentličkářství*), jako jsou nám

---

*) Slabost tuto pěkně líčí J. V. Čapek ve svém humoristicko-satyrickém románu »Rytířové«, který vyšel v omažském »Pokroku Západu« r. 1884.

toho důkazem různé spolky střelecké, na př. Táboritů v Chicagu, kteří při vyrukování pro samé porty, šavle, pušky a revolvery sotva sebou hýbatí mohou. Spolky tyto, jichž zásady (vzájemná pomoc v čas potřeby) jsou celkem dobré, svedeny byly k výstřednímu vojáčkování některými listy a vzorem německých a irských spolků.

Nejnárodnějším spolkem česko-americkým jsou však Sokolové, jichž jednoty rozšířeny jsou po celé Unii, kde bydlí české obyvatelstvo. Kroj jejich nepodobá se kroji našich Sokolů, protože Američanu protiví se vše pestrobarevné; zvolen tedy za stejnokroj tmavomodrý oblek (čamara), pod nímž jest bílá vlněná košile a černý měkký klobouk. Cvičení svá konají ve vlastních »síních«, jež svobodomyslní tak staví jako katolíci kostely; jedněm i druhým slouží budovy ty za středisko duševního života.

Kromě různých spolků mužských mají Čechové američtí i hojně spolků damských, zvláště pěveckých a v New Yorku jest dokonce dívčí tělocvičný sbor, jenž nosí rovněž stejnokroj — jednoduchý tmavomodrý šat.

Čech po většině uchová si v Americe svou povahu, jakou měl doma; jest sporný, aniž by lakotil, žije dle svých po-

měří dobře, miluje mírně pivo, whisky a brandy pije málokdy a celkem dbá zemských zákonů, tak že Češi vykazují ze všech přistěhovalců poměrně nejmenší počet přestupníků zákona. Spůsobem tím podobají se nejvíce Němcům, s nimiž také pro stejné zvyky i potřeby životní co nejlépe se snášejí, při čemž jim rozdíl národnosti pranic nevadí; jestli americký Němec příliš Američanem, než aby vyhledával neužitečných národnostních sporů. Čech snáší se také dobře s Irčanem, ačkoliv mezi nimi jsou již podstatné rozdíly. Irčan jest vždy veselý, ustavičně si zpívá nebo pohvizduje a miluje nade vše »whisky«, kterou pije v dávkách neobyčejných, tak že mnohý po 365 dní v roce z nadšení nevychází. Češi nazývají Irčany »vaječníky«, což povstalo chybným překladem slova »Irish« (Ajryš).

Skoro prazádných styků nemá Čech americký s přistěhovalci, kteří mluví jazykem úplně mu neznámým, jako s Vlasy, Španěly, Mexičany, Švédy a Čiňany.

Rozumí se, že Čech, jako každý přistěhovalec, jest zásadným nepřítelem temperenclářů čili přívrženců odstranění všech opojných nápojů, kteří mají svůj původ ve starém puritánství a dosud provedli své zákony v Iowě (Ajově), Kansasu, Massachusettsu, Maine, New-

Hampshiru a částečně i v New-Yorku.

Zákony ty slují „prohibiční“ a jim opírá se přistěhovalec proto, že vidí právem v nich obmezování osobní svobody. Hnutí temperenclářské ustavičně roste a při známém americkém kvapu nebude nic divného, když temperence jednou stane se všeobecnou. Tam, kde prohibiční zákony jsou zavedeny, trestá se jich překročení velmi přísně pokutou peněžitou i vězením a mnohdy vrhne se temperenclářská cháska na hospodu, tajnými odkrytou, kde pak rádí jako divoši a zničí všecken majetek hostinského.

Hnutí politického, jež jest rodi-
lému Američanu takřka denní potřebou,
účastní se také Češi horlivé, zvláště ti,
kteří vpravili se již úplně do poměrů ame-
rických. Následkem toho mají obě hlavní
politické strany Unie, demokratická
a republikánská, mezi Čechy hor-
livé přívržence, kteří agituji čile ve pro-
spěch kandidátů své strany, zvláště v době
volby presidentské neb guvernéra státu,
kdy každá strana napíná všechny své síly,
aby se dodělala vládního vesla, s čímž
obyčejně též spojen bývá hmotný pro-
spěch, jelikož úřady zadávají se obyčejně
stoupencům vítězivší strany. Úředníci
čeští zvláště hojně jsou zastoupeni na zá-

padě americkém, kde zastávají místa smířčích soudců, policejních úředníků i aldermanů (obecních starších).

Socialismus mezi Čechy americkými, hlavně v New Yorku, rozšířil nejvíce Lev Palda (nar. ve Vodňanech 1847), jenž bral tuto věc příliš ideálně. Když však spatřil, že nezdravé toto hnutí, jemuž pŕda americká svou velikou svobodou spolčovací jest příznivou, přerůstá mu přes hlavu, zřekl se ho na dobro; nyní žije v Cedar Rapids, Iowa, kde zabývá se doutníkářstvím. Socialismus zatím v New Yorku i Chicagu přešel v divoký anarchismus, jež rozšiřovali z Prahy uprchlí a vypovězení socialisté, kteří bohužel našli mezi českými dělníky mnoho přívrženců. Čeští anarchisté, kteří jsou podporováni jinonárodními stoupenci, založili v New Yorku anarchistický týdeník »Proletář«, jenž později zaměněn denníkem »Hlas Lidu«. Učiněn sice pokus, aby dělníci byli odvráceni od výstředního anarchismu k mírnému socialismu, ale nadarmo. Ve směru tom působil loni na podzim zaniklý denník »Dělník Americký«, vydávaný kooperativním družstvem na základě zásad Lasallových, jakož i nynější denní »New-Yorské Listy«, jež rediguje oblíbený humoristický spisovatel česko-americký J. V. Čapek ze

Strakonic, jenž přibyv r. 1871 do Ameriky, usadil se v Brooklyně na Long Islandu, kde získal několik patentů na vynálezy, hlavně v oboru elektřiny. Socialismus mezi Čechy jest obmezen poměrně na malý kruh a zvláště Češi v západních městech jsou ho úplně prosti.

I v ohledu náboženském dělí se Češi američtí na dva hlavní tábory, katolíky a s v o b o d o m y s l n é, kteří dosti příkře a bezohledně proti sobě vystupují.

Ve směru svobodomyslném působil nejvíce *Matouš Klácel*, jenž v Americe psával pod jménem *Ladimír*. Narodil se v České Třebové dne 27. dubna 1808. Roku 1827 vstoupil do řádu Augustiánů v Starém Brně. Jsa nespokojen s evropskými poměry, přibyl roku 1869 na vyzvání Barty Letovského do Ameriky a usadil se v Racine, Wisconsin. Pak vydával »Hlas Jednoty Svobodomyslných« v Cedar Rapids, Iowa, a roku 1873 trojtýdenník »Svojan« téhož směru v Chicagu. Nasytiv se žurnalistiky, odejel do Cooperstownu v okrese Manitowoc, Wisconsin, kde mu nabídnuta správa české fary, nezadané dosud biskupovi, kde zavedl různé novoty obřadní i náboženské, jichž však Češi tamní po několika měsících se nabažili; i odešel roku 1874 do Kossuthu v témž okrese, kde se usadil

na statku Krajníkové a přednášlval ve »Slovanské Lípě«, jak obyčejně v tu dobu národní spolky české v Americe se jmenovaly v upomínku na »Slovanské Lípy« v Čechách. Poslední dobu svého života ztrávil Klácel na statku p. Stránského, kde mu ochotně poskytnut byl útulek; zemřel dne 17. března 1882 v Belle Plaine, Iowa, kde mu postaven pěkný pomník. Sepsal celou řadu hlavně svobodomyšlných spisů, jež vyšly nákladem Antonína Nováka v Milwaukee, Wisconsin. Jsou to zejména tyto spisy: Šestnácte spasitelů, Životopis satana, z angl., Historie Spojených Států amerických, Věčný kalendář nebo kniha Svojanovská, Pustina poušti, z angl., Jádro ze zázvěti Jana Mesliera, z angl., Svatá Legenda aneb životopisy svatých, Bohové, přednáška plukovníka Roberta Ingersolla, Mýlky Mojžíšovy, přednáška Ingersolla, Sefer Toldoth Jesu, z angl., Bible Biblí a pod. Zanechal také některé dosud neuveřejněné rukopisy v Chicagu a v Milwaukee. Klácel sníval o založení ideální obce české, kterou nazval »Svojanov«, k jejíž uskutečnění ovšem nedošlo. Klácel po způsobu kvakerském každému tykal.

Ve směru podobném působí též Fr. B. Zdrůbek (nar. r. 1842 v Bezdědicích u Ho-

stomic), jenž do Ameriky přišel r. 1857. Jest nyní redaktorem denníku »Svornost« v Chicagu. Kromě různých spisů svobodomyslných sepsal Anglickou mluvnici, Anglického vyslovovatele a několik školních kněh pro školy česko-americké.

Zásady strany demokratické hájil s prospěchem po dlouhou řadu let *Karel Jonáš* (nar. r. 1840 v Malešově), velice činný žurnalista a nynější americký konsul v Praze, jenž redigoval týdeník »Slavii« v Racine, Wisconsin. Vydal velký Slovník anglicko-český i česko-anglický, Anglického tlumače a některé školské knihy pro mládež česko-americkou.

Velice zajímavou osobou byl r. 1882 v Novém Mexiku od cow-boyů (pasáků) zavražděný bývalý turecký major *Edvard Preis* (nar. 1823 v Praze), jenž vykonal dvakráte cestu kolem světa. Cestoval všude pěšky s rancem potravin na zádech a prošel tak celou Ameriku, Australii, kde žil tři roky mezi divochy, Čínu, Indii, Egypt i Evropu. Dobrodružný svůj život započal r. 1849, kdy proúčastnění se povstání uherského byl přinucen uprchnouti do Turecka, kde přijal islam a ponechána mu byla hodnost majora, kterou v uherském vojstě zaujímal. Preis psal své články nejvíce anglicky nebo něme-

cky a některé z nich přinesl v překladu kalendář »Amerikán« v Chicagu vycházející.

Zajímavé obrazy ze života podali *Fr. Brodský* z Roudnice, jenž v témž kalendáři líčí své příběhy na lovu velryb v Grónsku, a *Louis Pregler* z Chicaga, jenž tamtéž popisuje svá dobrodružství, jichž zažil jako voják spolkové armády hlavně v boji s Indiány.

Žurnalistice vůbec jsou poměry americké velice příznivé, neboť vláda všemožně se stará, aby osvěta tímto laciným způsobem vnikla do lidu, dopravujíc časopisy po poště za cenu nepatrnou, a nebude snad dlouho trvati, co dopravování časopisů bude pošta obstarávati zdarma; aspoň ve směru tom stále se pracuje. Není tedy divu, že také na poměrně malé množství českých osadníků vychází v Americe značné množství časopisů českých; lze to vysvětliti tím, že v Americe mnohem více se čte nežli v Evropě. Každý Američan musí mít denně svůj list, jež může si zaopatřiti i nejchudší, protože listy americké jsou velice levné; novinářského kolku naprosto není. Tuto vlastnost Američanů běrou na sebe rychle i čeští přistěhovalci, kteří v Americe čtou, třeba před tím v Evropě kromě kalendáře nevzali jiné knihy do

ruky. Listy česko-americké nejsou redigovány stejně schopnými silami a proto zcela přirozeno, že některé z nich vedou tuhý zápas s českou mluvnicí a pravopisem.

Našli se též někteří »výtečníci«, jimž čeština nestačila i začali vymýšleti nová slova, za něž by se ani Pohl a Rosa smutné paměti styděti nemusili. Zde uvádím některá: vodoliz = temperenclář, kravolap = angl. cow cather (pluh k odhazování dobytka u lokomotivy); pravidlovati — řídit, zlomená prerie = nově zoraná prerie, ohlavení = nadpis, ceny až na dno = nejnižší ceny (angl. bottom prices), prerijní pes = svišť stepní, rozumitý = rozumový, dorobčík = self made man, přiočtí = přivtělitel k obci, skorpumpovatělý = přístupný podplacení, obecnost = veřejnost, veselé trichiny = hýbající se trichiny, lodí = loď, koněkrad = zloděj koní.

Roku 1886 vycházely v Americe následující české listy:

»Slavie«, velký demokratický týdeník se zábavní přílohou »Rodina—Family« v Racine, Wisconsin.

»Slovan Americký«, týdeník se zábavní přílohou »Besídka« v Iowa City, Iowa.

»Pokrok Západu«, velký týdeník republikánský v Omaze, Nebraska.

»Květy Americké«, obrázkový zábavný čtrnáctidenník v Omaze, Nebraska.

»Hlas«, katolický týdeník v St. Louis, Missouri.

»Amerikán«, týdeník v Chicagu, Illinois.

»Svornost«, denník s nedělním listem »Duch Času« v Chicagu, Illinois.

Chicagské Listy« v Chicagu, Illinois.

»Zlaté Klasy«, hospodářský měsíčník v Chicagu, Illinois.

»Dennice Novověku«, týdeník, s nedělním listem »Jednota Osvojených« v Clevelandu, Ohio.

»Volnost«, týdeník v Clevelandu, Ohio.

»Slovan«, týdeník v La Grange, Texas.

»Svoboda«, týdeník demokratický v La Grange, Texas.

»Nová Vlast«, týdeník v North Bendu, Nebraska. List přeložen později do Omahy.

»Dělník Americký«, denník mírné strany dělnické s nedělním listem »Zábavné Listy« v New Yorku, New York. List zanikl na podzim r. 1886.

»Newyorské Listy«, denník rázu vlasteneckého v New Yorku, N. Y.

104

«Proletář», týdeník v New Yorku, N. Y.

«Sotek», humoristický obrázkový týdeník v New Yorku, N. Y.

«Domácnost», ilustrovaný zábavný list v Milwaukee, Wisconsin.

«Dětská Besídka», časopis pro mládež česko-americkou v Milwaukee, Wisconsin.

«Kansaské Listy», příloha k anglickému listu »Pilot« v Cubě, Kansas.

Vylíčil jsem stručně, z části na základě vlastních zkušeností, vznik a rozvoj českého živlu v Americe; chci nyní podati statistický přehled českého vystěhovalectva dle jednotlivých států Unie, při čemž arci poukazují na to, co jsem shora pravil o potížích statistiky takové.

Nebraska.

Stát tento jest úrodná prerie, která na západě přechází v neúrodnou písčinu. Má celkem 35.000 Čechů (Palacký udává pouze 8858 duší) dle zpráv »Hambursko-americké akciové paketní paroplavební společnosti« a dle udání katol. biskupa Irčana Jamese O'Connora v Omaze, Neb. Přistěhovalectva českého stále přibývá, tak že ustavičně zakládají se nové osady. Z polních plodin pěstuje se nejvíc kukuřice (korna)

a pšenice, daří však se též jiné obilí a divoké víno, z něhož farmáři připravují dosti chutný nápoj. Chov hovězího a vepřového dobytka jest značně vyvinut a dobře se vyplácí. Podnebí jest celkem mírné a zdravé; letního času jest stepní vedro zmírňováno studeným větrem z Dakoty; zima jest sice krátká, ale dosti tuhá a zvláště nebezpečné jsou cestujícím sněhové bouře, spojené s třesnutým mrazem, které mnohdy po kolik dní řadí. Úrodu polní zničí některého roku stěhovavé kobylky, které v celých mračnecích zem zaplaví.

První čeští osadníci přišli do Nebraska z New Yorku a Chicaga a bydlí nejčastěji v následujících okresích (county): Colfax, Dodge, Knox, Saline, Saunders, Butler, Cuming, Douglas, Fillmore, Howard, Lincoln, Polk a Webster.

V hlavním městě Omaze jest mezi 50.000 obyvateli 2000 Čechův (Palacký udává pouze 600), kde bydlí ve zvláštní čtvrti, zvané Bohemian-town (České město). Roku 1871 založil zde Ed. Rosewater (vlastně Rosenwasser) z Plzně »Pokrok Západu«, jenž z počátku vycházel dvakrát měsíčně. Později spojil se s »Amerikánem« v Racine a proměnil se v týdeník. Nejdříve vedl redakci V. Šnajdr, po něm Fr. B. Zdrůbek a Novinský. Od Rosewatera, jenž založil anglický denník »Omaha

Bee«, převzal »Pokrok Západu« Jan Rosický, u něhož redaktory byli V. A. Jung a po něm Tomáš Čapek. Na podzim roku 1884 začal Rosický kromě toho vydávat zábavný illustrovaný měsíčník »Americké Květy«, jenž přináší nejvíce původní práce česko-americké. List tento vychází nyní dvakrát měsíčně.

Všechny spolky svobodnomyslné i katolické jsou četně v Omaze zastoupeny. Jest zde nedělní svobodnomyslná i denní katolická česká škola při kapli sv. Václava, však českého kněze tu dosud není. Omaha má i české ochotnické divadlo.

Četněji bydlí Češi v následujících osadách: Wahoo (český lid říká Na Váze) 50 rodin, Plzni (Pilzen, též Plasy) 33 rodin, Wilberu (Saline Co.) 47 rodin, Niobraře (Knox Co.) 27 rodin, Pishelville (Knox Co.), založeném Čechem Pišlem, 34 rodin, v David City 20 rodin, Sedlovu asi 30 rodin, Abingtonu 32 rodin, Armstrongu asi 20 rodin, Arthuru a Atkinsonu asi po 20 rodinách, rovněž tak v Brainardu a Schuyleru 125 rodin. Dvacet až třicet rodin mají následující místa: Crete, Dodge, Endicott, Exeter, Friendville, Geranium, Madison, Maple Creek. Newton, North Bend (kde začal vycházeti český týdeník »Nová Doba«), Pawnee City, Plasy, Plattsmouth, Pleasant Hill, Praha, Stan-

ton, Table Rock, Valparaiso, Verdegris Valley, Weston a Willow Creek. Ve West Point žije přes 50 českých rodin, ve Warsau asi 50 a v Humboldtě přes 80 rodin.

Na severu Nebrasky při řece Niobaře otevřena roku 1885 indiánská rezervace, která stala se následkem usnešení kongresu přístupnou bílým osadníkům. Vypravilo se tam také několik českých rodin, aby tam založily české osady.

Kansas.

Jest to stát čistě prérijní jako Nebraska a má podobné klimatické poměry, jen že jest o něco teplejší. Na zelených prérích proháněla se ještě do r. 1870 obrovská stáda bůvolů, toho roku však a ve dvou následujících úplně vyhubena. Chov hovězího i vepřového dobytka dobře jest vyvinut; rovněž polnímu hospodářství dobře se daří, jelikož vody je hojnost. Dr. Palacký udává počet Čechů příliš nízko a sice na 2468 duší. Českých přistěhovalců, tak jako ve všech státech západních, ustavičně přibývá.

České osady jsou: Nový Tábor (New Tabor) 75 rodin, Wilson přes 100 rodin, Palacký (asi 60 rodin), Ada (asi 40 rodin), Black Wolf (asi 20 rodin), Bluff Creek

(asi 20 rodin), Bosna (asi 30 rodin), Caldwell (asi 50 rodin), Cuba (asi 30 rodin); nedávno začal tu vycházeti český list »Kansaské Listy«, jako příloha k anglickému časopisu »Pilotu«. V Everestu žije asi 130 rodin, Hanoveru asi 20 rodin, Jacksonu asi 30 rodin, Rossville přes 20 rodin. Kromě toho jsou české rodiny v místech: Olmütz, Marion, Nathan, St. Benedict a St. Marys.

D a k o t a.

Stát tento má podnebí velice studené. Půda jest prérijní a lesnatá; pouze na západě vypínají se jehličnatým lesem porostlé Black Hills (Černé Hory), bohaté na kovy. Zima jest tuhá i dlouhá, leto krátké a parné. Daří se různé druhy obilí. Jižní Dakota trpí velice nedostatkem vody, tak že zimního času mnohdy celá stáda dobytka hynou.

V celém území jest celkem 10.000 Čechů, kteří bydlí v okresích: Bon Homme, Yankton, Burleigh, Brulé a Grand Forks.

Česká městečka jsou: Žižkov (40 rodin), Havlíčkov (40 rodin), Tábor (35 rodin), Tyndall (asi 30 rodin), Grafton (asi 20 rodin). Kimball (asi 40 rodin), Lakeport (asi 18 rodin), Ployd (asi 20 rodin), Praha (asi

40 rodin), Scotland (asi 60 rodin), Weselý (asi 15 rodin) a Peklo, založené r. 1879 Jos. Teiblem.

Minnesota.

Stát tento má podobné podnebí jako Dakota. Jméno Minnesota jest indiánské a znamená »Žlutá voda«. Po celém státu roztroušena jsou větší i menší jezera, v nichž jest hojnost ryb. Lesy i řeky jsou bohaty na zvěř; hojnost pižmových krys, bobrů, vlků, lišek i medvědů. Severní Minnesota jest pro četné bařiny dosud málo známa, pravá to »terra incognita«, neboť teprv roku 1881 nalezeny zde pravé prameny veletoku Mississippi Williamem Glazierem, jenž shledal, že »otec vod« vytéká z jezírka, které po něm pojmenováno, a sice 3184 angl. mil od mexického zálivu ve výšce 1578 stop nad hladinou mořskou. Krajina jest místy velice romantická a bohatá na vodopády.

V Minnesotě žije celkem 35.000 Čechů a sice v okresích (county): Scott, Le Sueur, Mac Leod, Stearns, Blue Earth, Carver, Faribault, Goodhue, Hennepin, Mower, Polk, Rice, Steele, Winona a Wright.

Česká místa jsou: St. Paul (přes 1500 Čechů), Duluth, Nová Praha (2000 Čechů),

Nové Budějovice (New Budweis), Montgomery (40 rodin), Traverse City, Minnetonka (69 rodin), Owatonna (65 rodin), Weselý (40 rodin), Blooming Prairie (15 rodin), Austin (20 rodin), Beaver Falls (30 rodin), Chatfield (přes 30 rodin), Elysian (15 rodin), Euclid (15 rodin), Glencoe (asi 40 rodin), Hausonville (asi 30 rodin), Hayward (25 rodin), Helena (15 rodin), Hutchinson (20 rodin), Jordan (35 rodin), Marysburg (20 rodin), Minneapolis (asi 20 rodin), Sauk Centre (asi 25 rodin), Silver Lake (20 rodin), Tábor (30 rodin) a Waverly (30 rodin).

I o w a.

Stát Iowa (vyslov: Ajova) jest jako Nebraska většinou vlnitá prerie, která na východě stává se poněkud hornatou. Podnebí jest stejné jako v Nebrasce a tedy i poměry hospodářské podobné. V celé Iowě jest celkem asi 35.000 Čechů, kteří bydlí hlavně v následujících okresích (county): Johnšon, Linn, Adams, Carroll. Cerro Gordo, Clay, Dubuque, Jones, Keokuk, Lee, Marshall, Mitchel, Monroe, Muscatine, Polk, Tama a Winneshiek.

V městě Cedar Rapids žije 6000 Čechů. Všechny spolky jsou tu četně zastoupeny a též o školství vede se všemožná péče.

V Iowa City (vyslov : Ajova Sity) žije 5000 Čechů, mezi nimiž panuje rovněž velmi čilý spolkový život. Roku 1869 založen zde Janem Bártou Letovským týdeník «Slovan Amerikánský» (později teprv »Americký«), jehož prvním redaktorem byl Ladimír Klácel a když tento po dvou letech odstoupil, převzal redakci J. B. Letovský mladší. Roku 1872 založil zde L. Klácel Hlas Jednoty Svobodomyslných, jenž vycházel týdně a byl roku 1873 přenesen do Chicaga, Ill., roku 1874 do Omahy, Neb. a konečně do Milwaukee, Wis., kde brzy zanikl.

Ve větším množství bydlí též Češi v místech : Belle Plaine (51 rodin), Monmouthu, Williamu, Dubuque (25 rodin), Spilville, Mount Ayru (19 rodin), Ainsworthu (15 rodin), Calmaru (18 rodin), Danforthu (40 rodin), Chelseu (65 rodin), Davenportu (15 rodin), Des Moines (40 rodin), Earlhamu (25 rodin), Ely (asi 40 rodin), Elberonu (12 rodin), Fort Atkinsonu (přes 30 rodin), Fort Dodge (40 rodin), Preggu (přes 30 rodin), Homesteadu (15 rodin), Lone Tree (15 rodin), Manly Junction (20 rodin), Maquoketě (15 rodin), Mitchellu (12 rodin), Nuinville (asi 50 rodin), North Mac Gregoru (15 rodin), Oxfordu (15 rodin), Oxford Junction (asi 60 rodin), Plymouthu (36 rodin), Poca-

hontas Centre (40 rodin), Prairieburgu (15 rodin), Protivíně (přes 30 rodin), Quarry (přes 30 rodin), Richmondu (30 rodin), Riverside (50 rodin), St. Asgaru (25 rodin), Shneyvillu (40 rodin), Sioux City (25 rodin), Solonu (40 rodin), Spillville (40 rodin), Tama City (25 rodin), Toledu (20 rodin), Vailu (15 rodin), Victoru (20 rodin), Washingtonu (15 rodin) a Western College (15 rodin).

Wisconsin.

Stát Wisconsin má podnebí jako Minnesota a Dakota velice studené. Zima jest dlouhá a neobyčejně tuhá, takže v severní části státu zima na 35—40° R. pod nulou není zvláštností. Leto jest krátké, za to však velmi dlouhý a pěkný jest podzim, jehož konec sluje »indiánské leto«. V severním Wisconsinu rozkládají se krásné pralesy, oživené množstvím jelenů, medvědů, králíků, divokých krocanů a jiné zvěře, a v četných jezerech je hojnost ryb. Daří se všechny druhy obilí. Půda u jezera michiganského není tak úrodná jako trochu západněji. V státu tomto jest nejvíce českých farmářů, neboť počítá se jich na 50.000. Nejvíce jsou osazeni v následujících okresích: Kewaunee, po česku Kyváž (20.000), Manitowoc (8000), Crawford,

Brown, Grant, Dane, La Crosse, Juneau, Oconto, Monroe, Sauk a Racine.

V městě Milwaukee (po česku Milváňky) žije asi 7000 Čechů, kteří bydlí hromadně v 10. wardě a pak rozptýleni v různých wardách. Svobodomyslné i katolické spolky četně jsou tu zastoupeny a vydrží si své školy. Svobodomyslní mají svou národní síň, vystavěnou r. 1868 na ulici Prairie. První českí přistěhovalci přišli sem z New Yorku brzy po vystavění Milwaukee. Katolíci mají zde kostel sv. Jana Nepomuckého. Ant. Novák má tu českou tiskárnu a vydává zábavný list »Domácnost« a list pro mládež »Besídku dětskou«. Před tím vydával »Hospodáře Amerického«, jenž brzy zanikl. O probuzení ducha národního v Milwaukee přičinil se za svého pobytu nejvíce Vojta Náprstek, jehož příspěvím založil zde spolek »Slovanská Lípa« českou knihovnu a pořádal česká divadla.

V Racine žije 200 rodin českých. Roku 1860 založen zde Fr. Kořízkem týdeník »Slovan Americký«, jejž redigoval Jan Bárta Letovský. R. 1861 spojil se list tento s »Národními Novinami« v St. Louis a pojmenován »Slavie«. Vydavatelem byl rovněž Fr. Kořízek a redaktory Jan Bárta Letovský a Fr. Mráček. »Slavie« přešla později v majetek Karla Jonáše a vychází podnes. Drží se strany demokratické. U

Racina osada Caledonie jest skoro úplně česká. V městě Kewaunee žije 2000 Čechů a v Manitowocu 1000. Kromě toho bydlí Češi v Greenbay, Prairie du Chien (25 rodin), Kossuthtownu, Lalsomu a Wausau (10 rodin), Ahnapee, Alasce, Ashlandu, Bohemii (asi 50 rodin), Bescobelu, Carltonu, Cooperstownu (40 rodin), Dorchesteru, East Gibsonu (přes 40 rodin), Eastmanu (40 rodin), Frances Creeku, German townu, Kroku, La Crosse (90 rodin), Larabee (30 rodin), Madisonu, Manstonu, Mazomanie (20 rodin), Montpellieru (asi 30 rodin), Muscodě (asi 50 rodin), Normanu (asi 50 rodin), Ocontu (asi 40 rodin), Plzni (25 rodin), Reedsville (40 rodin), Slovanu (asi 40 rodin), Táboře (přes 80 rodin), Tish Mills (25 rodin) a Wauzeca (20 rodin).

Michigan.

Michigan má stejné podnebí jako Wisconsin a jest rovněž velice bohat na listnaté lesy, které se zimničným chvatem se kácí. V lesích jest hojnost zvěře a na jezezech Michiganském a Huronském provozuje se čilá plavba.

Češi bydlí nejčetněji v Detroit (1000); jich národní život počal založením »Slovanské Lípy« r. 1857. Kromě toho jsou

zde spolky Č. S. P. S., katolické i sokolské jednoty. Katolíci mají svůj vlastní kostel.

Dále jsou čeští osadníci v okresích: Grand, Traverse, Saginaw, Marquette, Menomée a Leelenaw. Četněji bydlí ještě v následujících místech: Charleroi (30 rodin), Good Harbor (15 rodin), Grand Rapids (15 rodin), Maple City (15 rodin), Menominee (asi 40 rodin), Mount Bliss (25 rodin), North Unity, Traverse City (30 rodin) a Ypsilanti.

I l l i n o i s.

Severní část státu tohoto jest studená, kdežto na jihu panuje horko dosti značné. Půda jest spůsobilá k orbě a též dobyt-kářství jest na vysokém stupni. V hlavním městě Chicagu (vyslov: Čikagu), které má celkem 700.000 obyvatelů, žije asi 45.000 Čechů, takže jest Chicago třetím městem českým na světě (Praha, Vídeň, Chicago). První osadníci čeští přišli sem brzy po založení města, což stalo se asi před padesáti lety, a obyvatelstva českého stále přibývá, takže desátá warda (čtvrť), zvaná u Čechů »Plzeň«, jest výhradně Čechy obydlena. V osmé wardě bydlí Češi pomíšení s Irčany. Řády Č. S. P. S. mají zde krásnou spolkovou budovu

v Plzni a sokolské spolky mají několik českých divadelních sítí, v nichž hraje se skoro každé neděle české divadlo. Česko-anglické školy svobodomyslné jsou dobře řízeny a také katolické jsou v dobrém stavu. V Chicagu jsou tři české kostely, z nichž fara u sv. Prokopa proměněna r. 1885 v klášter sv. Benedikta, jenž osazen jest českými řeholníky. V městě založeno množství různých listů českých, z nichž většina však měla velmi krátkého trvání. Roku 1868 založeny zde od kněží českých »Katolické Noviny«, které redigoval Antonín Jurka a ještě téhož roku začal vycházeti svobodomyslný týdeník »Pokrok«, jejž založil Karel Jonáš a jehož redakci vedl Josef Pastor, po něm pak Fr. B. Zdrůbek. List tento r. 1869 přestěhoval se do Racine, Wis. a odtud do Cedar Rapids, Io. R. 1871 začala »Národní společnost« vydávati v Chicagu veliký týdeník »Nová Doba« za redakce Josefa Pastora, vypuknuvši však hrozný požár v českém domě na ulici Dekoven v Chicagu (9. října 1871) přerušil další vydávání, jelikož společnost na to se rozešla. R. 1872 začal vydávati Čeněk Dřazák týdeník pro politiku, zábavu i poučení »Prapor Svobody«, jenž zanikl koncem roku 1872. Rok potom začala svobodná obec chicagská vydávati svobodomyslný

časopis »Svojan« pod redakci Ladimíra Klácela, jenž vycházel dvakráte týdně; ale vyšlo jen 15 čísel. Téhož roku začali vydávati Geringer a Langmayer týdeník »Chicagský Věstník« za redakce Jana Oliveria. List trval dosti dlouho a v redakci se vystřídali F. Cetlovský, zase Oliverius, pak F. Tůma a Augustin Reišl. První denník český založen r. 1875 Aug. Geringerem a F. B. Zdrůbkem a nazván »Svornost«. Jako nedělní příloha ke »Svornosti« vychází »Duch Času«. V Chicagu rovněž vychází měsíční list národní jednoty sokolské ve Spojených Státech »Sokol Americký«, oznámkový list Chicagské Listy« (vydavatelem jest Matějka), hospodářský list nákladem Jana Oliveria a humoristický list »Lampička«. České tiskárny jsou v Chicagu celkem čtyři. Národní život Čechů chicagských soustřeďuje se okolo dvou národních síní »Tělocvičné Jednoty Sokol« a »Českoamerického Sokola«. Síně »Tělocvičné jednoty Sokol« na ulici Taylor jest největší českou síní v Americe, již vystavěla »Slovanská Lípa«, která proměnila se později v Sokola. V síni té jest prostranné jeviště s galerií, při němž divadelní představení obstarává dramatický klub »Thalia«, jenž jest zavázán hráti každých čtrnácte dní ve prospěch síně. Také v síni »Českoamerického Sokola« na ulici

Dekoven jest pěkné jeviště, na němž hraje divadelní sbor »Tyl«.

V státu Illinois byli Češi též v Algonquinu (20 rodin) Collinsville (přes 52 rodin), Braidwoodu (přes 50 rodin), Coal City (40 rodin), Edwardsville (50 rodin), Peorii (20 rodin) a Rockwoodu (10 rodin).

Missouri.

Missouri náleží již ku státům jižním. Nejvíce Čechů jest osazeno v St. Louis, kde jich bydlí asi 8000 a kde založen roku 1860 první český list v Americe »Národní Noviny«, jichž redaktorem byl Jan Erben a po něm následovali: Hynek Sládek, Jan Borecký a Fr. Mráček. R. 1867 splynul tento list se »Slavií«.

R. 1867 začal vydávati Karel Alis týdeník »Pozor Americký«, jehož redaktorem byl Antonín Jurka; avšak list tento zašel ještě koncem téhož roku. R. 1869 začal Karel Alis znovu vydávati »Národní Noviny«, jež redigoval Jan Oliverius a později J. V. Sládek, nynější redaktor »Lumíra«. R. 1870 přenesen list tento do Chicaga, kde byli redaktory jeho J. V. Sládek, Lev Palda a Josef Pastor. R. 1873 založen konečně v St. Louis velký katolický týdeník »Hlas«, jež vydává český kněz Josef Hesoun.

Čeští osadníci jsou ještě v následujících místech : Cainesville (25 rodin), Cole Camp (25 rodin), High Ridge (26 rodin), Iron Mountain (15 rodin) Princetonu (20 rodin), Louisianě (15 rodin), St. Josephu (20 rodin) a Portlandu (20 rodin).

V západních státech žijí Češi roztroušeně jako průmyslníci, rolníci a obchodníci, však málo kde jich bydlí větší počet. Ze států těchto hodí se nejlépe k osídlení Kalifornie pro velice mírné a teplé podnebí, které jest neobyčejně příznivé pěstování vína a ovoce, zvláště pomerančů, citronů, hrušek a broskví. Stát tento vyniká báječnou úrodností a ovoce daří se v něm nejlepší a největší na světě. Vinařství rok ođ roku se rozmáhá a již dnešního dne vyváží se kalifornské víno do Francie, kde se s francouzským míchá. Též zelinářství jest zde na vysokém stupni, ale zlato, jímž kdysi Kalifornie slynula, již dávno vybráno. Země jest kromě toho bohata na krásné lesy, v nichž nacházejí se stromy vskutku obrovské. Některé krajiny kalifornské považují se za nejromantičtější na světě (údolí Yosemite).

V malém počtu žijí Češi v San Franciscu (velkoobchodníci bratři Korbelové,

majitel vinic Votýpka atd., celkem přes 100 rodin), v Sacramentu, Los Angeles a San José (asi 50 rodin). V San Franciscu usadili se první Češi již r. 1848. V Coloradu, které na svou jižní polohu má podnebí dosti drsné, žije něco Čechů v hlavním městě státu Denveru (10 rodin). Země jest neobyčejně bohata různými kovy, z nichž zlato zaujímá přední místo. Asi 5 rodin českých žije též v Pueblu. Zcela rozptýleni žijí Češi po celé Unii a tedy také v teritoriích (územích) New Mexico, Arizona, Wyoming, Idaho, Montana, Oregon a Washington. V Oregonu bydlí Češi v Portlandu (25 rodin) a Hillsborough (10 rodin). Ve Washington Territory žije několik rodin v Chehalis, Sprague a Spokane Falls.

T e x a s.

Jeden z nejteplejších a největších států Unie americké jest Texas, v němž rodí se všechny druhy obilí, cukrová třtina a bavlna (cotton), která jest hlavním pramenem příjmů texasského farmáře. Pěstování koní a hovězího dobytka děje se v obrovských rozměrech. Hlavní slovo zde mají velkostatkáři, tak zvaná »dobytčí knížata«, kteří v jižních státech hrají podobnou úlohu jako »železniční králové«

ve státech východních, kde zmocnili se úplně monopolu a svými drahami a obrovskými továrnami vydírají celou zem. Zpupnost »dobytčích knížat« za panství strany republikánské dosáhla již toho stupně, že nedbali ani spolkových zákonů a statisíce svého dobytka pásli v území Indiánském (Indian Territory), ačkoliv ústavou Spojených Států to bylo zakázáno. Ale když se ujal vlády strana demokratická, učiněn konec zpupnosti velko-
statkářů texasských, kteří na rozkaz presidenta Clevelanda museli ihned opustiti zakázané území, jež nachází se na severu od Texasu a pro svou příznivou polohu klimatickou jest chovu hovězího dobytka neobyčejně příznivo. Středem tohoto území jest známá Oklahoma, která na jihu jest ohraničena řekou Canadian a jejíž severní hranice leží severně od řeky Red Fork Arkansas; celé území to má asi šest milionů akrů. Roku 1885, kdy úrodná tato krajina bílým osadníkům měla býti otevřena, utvořil se v Riverside, Iowa, a český spolek, jenž si obral za účel uvésti do Oklahomy české osadníky a založiti tam několik českých měst a okresů.

V Texasu samém jest asi 35.000 Čechů, z nichž velká většina pochází z Moravy. První osadníci čeští přišli do Texasu roku 1850 a od té doby jich stále přibývalo až

do vypuknutí občanské války. Nejprvnější usadili se poblíž Cat Springu, Austin county, z nichž však nyní jen málo žije. V county (okresu) Fayette usadili se první čeští a moravští přistěhovalci v prérii bůvolí a koňské. Celkem jich bylo sedm rodin, které první se usadily západně od řeky Colorado a pozemek si tu zakoupily, což stalo se roku 1856. Příštím rokem usadilo se 500 osob v okresu Fayette a tvořilo tak nejznačnější počet přistěhovalců před válkou. Záhy po válce vzrůstal počet jich a dosud stále se zvětšuje.

Češi bydlí nejvíce v následujících okresech: Fayette (8000), Colorado (3500), Austin (5000), Caldwell, Galveston, Harris, Washington (3000) a Lavaca (4500).

Poláků a Srbů jest zde asi 20.000 a jsou zejména usedlí v Bandeře, Bexaru, Karnesu, Devittu, Robertsonu a Lee.

V Texasu jsou většinou katolíci, ale vzkvétají zde rovněž osady protestantské a česko-bratrské, které mají dostatečný počet česko-anglických škol. Češi a Moravani v Texasu usedlí jsou skoro vesměs farmáři.

Česká města a městečka jsou:

Nová Praha (700 Čechů), Bluff (80 rodin), Budějovice (112 Čechů), Nový Tábor (50 rodin), Wesley (Veselí, 50 rodin), Nová Morava (New Moravia, přes 50 ro-

din), Velehrad, Bryan (25 rodin), Caldwell (15 rodin), Cat Spring (přes 20 rodin), Schulenburg (asi 40 rodin), La Grange (10 rodin), Ad Hall (10 rodin), Ammansville (35 rodin), Bockholtz (20 rodin), Cold Springs (50 rodin), Breslau (40 rodin), Circleville (40 rodin), Cistern (30 rodin), College Station (20 rodin), Ellinger (15 rodin), Ennis (15 rodin), Fayetteville (30 rodin), Nelsonville (20 rodin), Novohrad (40 rodin), Oenaville (přes 30 rodin), Rices Crossing (30 rodin), Ross Prairie (40 rodin), Shelley (15 rodin), Sweet Home (asi 40 rodin), Tunis (25 rodin), Ujetov (30 rodin), Warrenton (asi 90 rodin), Weimar (asi 30 rodin), Welcome (15 rodin), Wellersburgh (25 rodin) a West (75 rodin).

V La Grange, Fayette county, založen roku 1879 týdeník »Slovan«, jež vydával J. Čáda, a proti němu založen roku 1885 na podzim nový týdeník »Svoboda«, jež redigoval obratný žurnalista Jaroslav Chudoba z New Yorku. Jednou z nejpokročilejších osad v Texasu jest Nový Tábor, kde jest české ochotnické divadlo a česká škola, kterou navštěvuje průměrně 80 dětí.

*

*

*

Ve východních státech jsou Češi poměrně dosti slabě osazeni, což snadno lze si vysvětliti drahotou půdy a příliš hustým zalidněním.

V Ohiu bydlí Češi nejčetněji v Clevelandu, kde jich žije asi 25 tisíc a kde přiznávají se k vyznání trojímu; jsou tam totiž katolíci, protestanté a bezvěrci. Česká republikánská strana vydává tam dvakrát týdně menší list »Volnost« proti V. Šnajdrovi, jenž rediguje radikální list »Denice Novověku« s nedělním listem »Jednota Osvojených«. Nejstarším spolkem jest »Slovanská Lípa«.

Kromě toho bydlí Češi v Bellaire (asi 40 rodin), Bridgeportu (asi 20 rodin), Cincinnati (asi 25 rodin), Daytonu (15 rodin), Drillu (30 rodin) a Euclidu (asi 20 rodin).

V Pennsylvanii, kde dobývá se petrolej v obrovských rozměrech, usazeno jest celkem přes 300 rodin českých na různých místech. Největší počet Čechů bydlí v Alleghany City (přes 300 rodin), pak v Etné (15 rodin), Mount Pleasantu (30 rodin), Negley (20 rodin), Pittsburgu (15 rodin), Filadelfii (přes 40 rodin) a v Trevortonu (na 50 rodin).

Pennsylvanie jest bohatá na četné uhelné doly, v nichž pracují ve velkém počtu Slováci, známí u Američanů pod

jménem »Hungarians« (Uhři). Majitelé dolů museli dříve platiti uhlokopům řádnou mzdu, když však začali se do práce hrnouti Slováci, snížili ji až na 35 centů (87 kr.) denně, za kterouž cenu žádný americký dělník, jenž jest zvyklý žíti po lidsku, pracovati nemůže. Slováci, kteří ve své podtatranské vlasti neměli ani takový chudičský výdělek, pracovali ochotně za žebráckou tuto mzdu, tím však popudili proti sobě ostatní dělníky, kteří dopouštěli se při stávkách proti nim i krvavých výtržností, tak že muselo zakročiti vojsko i policie. Tím však otázka tato není nikterak vyřízena, neboť bouře proti Slovákům propukají každé chvíle, protože jejich požadavky jsou tak mírné, jako leda Číňanů, kteří proto jsou po celé Unii stejně nenáviděni a pronásledováni.

Laciná práce Číňanů zavinila, že přístup Číňanům do Ameriky jest zakázán tak že pouštějí se do země jen ti »synové nebeské říše, kteří se mohou vykázati průvodním lidem americkým na důkaz, že již kdysi v Unii meškali. Nebylo by divno, kdyby podobné opatření bylo učiněno i proti Slovákům.

V Marylandu bydlí nejčetněji Češi v Baltimore (asi 100 rodin), kde zabývají se výhradně průmyslem a obchodem.

V Massachusetts bydlí nepatrný po-

čet českých osadníků a sice v Bostonu (asi 20 rodin), Westfieldu (30 rodin) a New Bredfordu (asi 20 rodin).

Rovněž slabě jsou zastoupeni Češi v Indianě, kde bydlí jich nejvíce v North Judsonu (asi 30 rodin) a v Terre Haute (15 rodin).

V New Jersey bydlí Češi nejčetněji v Newarku (asi 30 rodin) a Van Buskirku (25 rodin).

New York.

V městě New Yorku, které považuje se za metropoli Spojených Států amerických, žije po Chicagu nejvíce Čechů a sice asi 30.000. Žijí zde pohromadě (hlavně od páté až k osmdesáté ulici) a rozptýleně v předměstí newyorském Morrisanii. Češi newyorští až do poslední doby velmi málo všímali si politického ruchu a tím dá se vysvětliti, proč v úřadech státních skoro ani zastoupení nejsou; příčina toho jest nezdravý ruch socialistický, který v českých kruzích v New Yorku namnoze se rozšířil k nemalé škodě národního uvědomění. V New Yorku začaly se již velmi záhy vydávati některé listy české, ale měly většinou velmi malého trvání. Nejvíce z listů těch vynikal »Patriot«, redigovaný J. V. Čapkem v duchu národním.

Katolíci mají zde českou každodenní školu a svobodomyslní nedělní, v níž zimního času vyučuje se také asi hodinu každodenně večer.

V státu neworském jsou Češi ještě usazení v Buffalu u vodopádů niagarských, kde žije jich přes deset rodin.

Česká osada na Long Islandě, známá pod jménem Bohemian Village, neobyčejně vzrůstá. Češi tamní mají anglickou školu a žijí velice svorně, ačkoliv jsou úplně odloučení od českého společenského života v New Yorku. Nedávno dostala osada tato svou vlastní poštu a pojmenována Bohemia v okrese Suffolk. V obci té bydlí nyní asi 30 rodin českých.

Jedním z prvních Čechů, kteří přibyli roku 1848 do New Yorku, byl Vojta Náprstek z Prahy s Frant. Červeným, hotovitelem hudebních nástrojů z Hradce Králové. Roku 1850 odejel Náprstek do Chicaga.

V New Yorku rozšířeny spolky Č. S. P. S., katolická družstva, sokolské a střelecké spolky a všechny tyto jsou zastoupeny v »Národní Jednotě«, která řídí vše obecné záležitosti českých spolků newyorských a ve své budově pořádá každého týdne, obyčejně v neděli, divadelní představení ochotnickými spolky »Thalií« a »Zábojem«.

Pro Čechy newyorské jest doutníkářství nejdůležitějším pramenem výživy, neb se mu věnují celé rodiny, zvláště takové, které již doma v Čechách seznámily se s doutníkářskou prací, jako na př. krajaní z okolí Kutné Hory, kteří v Americe jsou poměrně nejčtetněji zastoupeni. Práce doutníkářská koná se buď ve vlastním malém »šapu« (dílňě), s níž spojen prodej v malém čili »cigar-store« (trafika), anebo u »bosse«, což děje se zase dvojím způsobem. Buď pracuje celá rodina doutníky doma, čili »na hausku«, kde poměrně jest málo placena, jelikož i zručný doutníkář vydělá sotva pět dollarů týdně, aneb pracují jednotlivci v »šapu« velkého továrníka, kde jsou celkem mnohem větší výdělký, neb obratný dělník při desetihodinné práci vydělá mnohdy deset až patnácte dollarů. Nyní ovšem doutníkářství značně kleslo; bývaly však časy, jmenovitě za občanské války, kdy muž se svou ženou vydělal až i 80 dollarů týdně, čímž mnohé rodiny pomohly si k bohatství. Dnešního dne nejlepší a nejdražší práci doutníkářskou vykonávají Španělové ze Západní Indie i Španělska, kteří hlavně zhotovují havanské doutníky, při čemž vydělají při nevelkém namáhání až třicet dollarů týdně. K takové práci musí však býti dělník již od mládí veden, má-li mítí potřebnou obrat-

nost, která českému doutníkáři chybí, jelikož chopil se výroby doutníků jen z nedostatku jiné práce, neboť v Americe nedělá přistěhovalec to, čemu se v Evropě naučil, ale vezme práci takovou, jaká se mu namane a neučiní-li tak, jest najisto — ztracen.

Zaměstnání doutníkářů v Evropě bylo různé, ať již jsou národnosti té či oné; najdeš tam řezníka i zlatníka, rolníka i zámečnicka tak dobře, jako inženýra, doktora práv, lékaře neb bývalého vysokého šlechtice, který mívá navštívenky s korunou. V Americe, kde není vůbec žádných zastaralých »stavů« plných předsudků, svede dohromady nejrozumnější živly — hlad, neb kdo nepracuje — nejí.

Doutníkáři vesměs jsou zorganizováni bez ohledu na národnost ve dvou uních, progressivní a mezinárodní a vydávají svůj vlastní časopis anglický »Progressive Union«, kde otiskují se také články německé a české; i veškerá provolání k doutníkářům newyorským dějí se v těchto třech jazycích. Účelem těchto unií jest bojovati proti »bossům« a vynutiti na nich »strajkem« zvýšení platu, neb opřítí se jeho snížení; proti uniím těm mají zase bossové neb majetníci továren na doutníky svůj spolek, který drží je v kázní a pomáhá jim v boji proti dělníkům. Zkrátka,

dělník i boss neučiní si navzájem z pravidla nic dobrého a kde může jeden na druhém co »ušknout«, s radostí tak učiní. Učiní-li se všeobecná stávka, zaplatí ji mnohý továrník ztrátou svého veškerého jmění, jestliže v čas se s dělníky nevyrovná a naopak zase mnohým rodinám dělnickým zle se vede, když bossové ohlásí »lockout«, čili zavření všech »šapů« (dílen) na tak dlouho, pokud dělníci se nepodrobí.

Z ostatních řemeslníků, kromě doutníkářů, daří se nejlépe pekařům, krejčům, řezníkům a strojníkům, ač i ti teprv poměrům přispůsobiti se musí, neb řemesla tato provozují se v Americe zcela jiným způsobem nežli v Čechách neb vůbec v Evropě. Hůře daří se ostatním řemeslům a nejhůře vede se — česko-americkému žurnalistovi, který za pramizerný plat má — desetihodinnou namáhavou novinářskou práci a zhusta malou uznalost od »bosse«.

Řemesla v Americe vůbec provozují se způsobem továrnickým, tak že na př. obuvník nedělá botu celou, ale vždy celá řada dělníků dělá stejnou práci, třeba podpatky; jiná řada zase zhotovuje výhradně svršky a pod. I řeznictví provozuje se továrnicky, neboť i na zabíjení vepřů jsou stroje, z nichž několik spro-

vodí ze světa za den třeba přes pět set kusů. Podobné obrovské jatky nacházejí se v Cincinnati, které proto nazváno »Porkopolis« a v Chicagu.

*   *   *

Účelem těchto řádek nebylo snad činiti vystěhování se do Ameriky propagandu, ale podati pouze krátký náčrtek života našich krajanů za oceánem, kteří právě konají do staré vlasti své druhou pouť, dokazující, že ani ve vzdálených končinách nezapomněli na svá rodná místa.

Nelze upříti, že Amerika již není tím, čím dříve bývala, neboť od skončení veliké občanské války států severních s jižními poměry velice se změnily — ovšem v neprospěch přistěhovalců. Ti krajané, kteří asi před dvaceti roky usadili se v Americe, dodělali se ovšem značného majetku, ale jinak jest s těmi, kteří v posledních letech vystěhovali se za oceán, neboť národohospodářská krise, tísnící po dlouhou dobu Evropu, přenešena jest v posledních letech též do Ameriky, kdež vyvolala nebezpečné hnutí anarchistické, které propuklo v květnu minulého roku na ulcích chicagských a jež jen s namáháním potlačeno.

Jako dělník tak i rolník v Americe

vysazen jest vyssávání kapitálem. Největšími nepřátely farmáře jsou, železniční králové, kteří skoro ve všech částech země z jeho mozolů se obohacují, neboť kupují od něho obilí obyčejně za cenu, jakou sami ustanovují a rolníku, jelikož nemá jinde odbytu, nezbývá nic jiného, nežli povolit. Dráha skoupené obilí odveze několik stanic dále, kde je na obilním trhu za cenu dvojnásobnou prodá. Tak rostou miliony majitelů drah, kdežto rolník živoří i při nepatrných daních, které mu stát ukládá. Kromě toho škodí dráhy též menším průmyslníkům, jelikož na svých stanicích mají všechny možné dílny, jimiž ubírají řemeslníkům výdělek.

Kdo pracovati chce, najde zajisté výživu i doma a netřeba mu odcházeti do ciziny, zvláště do Ameriky, kde sice výdělky jsou daleko větší nežli u nás, ale také — větší požadavky, tak že dělník americký mnohem dříve zdraví si poškodí, nežli evropský.

Stálé hrnutí se přistěhovalců beze všech prostředků vyvolalo otázku o pauperismu, již Amerika až posud ušetřena zůstala. Aby zamezil se přístup chudíně evropské do Spojených Států, vydán zákon, dle něhož každý příchozí musí se vykázati jistým jménem na důkaz, že nepřipadne dotyčnému státu na obtíž neb musí přijati

práci jakoukoliv, kterou mu našli vládní úředníci, zvláště k tomu ustanovení. Kdyby tak učiniti nechtěl, musí nastoupiti nucenou cestu do Evropy zpět, ovšem na útraty společnosti, která ho přivezla. Podobné případy stávají se velmi často zvláště se židovskými rodinami z ruského Polska a Haliče.

Není se co diviti, že spolková vláda americká ohražuje se proti záplavě chudinou, které by všechny země evropské rády se zbyly. Bismarck na př. počítá, že ročně opustí 200.000 nespokojenců krásnou německou vlast a Anglie nejedná jinak. Co nepohltily její zámořské osady, poslala po dlouhou řadu let do Ameriky, až i tomu učiněna konečně přítrž. Několik lodí s anglickými neduživci bylo jednoduše posláno do Anglie zpět a další »zásilky« podobného zboží zakázány.

Tím ovšem není řečeno, že by zdravý člověk chtějící pracovati nemohl se v Americe obživit. Amerika má na západě dosud tolik míst a takovou spotřebu řádných lidí, že jí ještě po dlouhou dobu budou zdraví přistěhovalci vítanými, ať již jsou rolníky nebo řemeslníky, jen když přicházejí s dobrou vůlí státi se dokonalými a řádnými občany v nové vlasti, která přijímajíc je na svou půdu, neptá se po jejich národnosti, náboženství, prů-

vodním listu a — minulosti a poskytuje jim po pětiletém pobytu všechna práva domorodých občanů.

Kdo nicméně zanáší se myšlénkou vystěhovati se do Ameriky, nesmí zapomínati na obtíže, které ho tam očekávají. Jiné, od našeho naprosto rozdílné podnebí zachvátilo již mnohého našeho krajana a také americké zvyky nebudou zajisté se líbiti tomu, kdo v našich poměrech vyrostl a sestaral.

Za svou povinnost považují však dáti výstrahu před nesvědčitými agenty, kteří zvlášť v poslední době svádějí české venkovské obyvatelstvo k vystěhování se do Manitoby čili »Nových Čech«, jak »důvtipně« je jeden z podobných svůdců nazval. Manitoba, část to anglického území severně od Wisconsinu při jezeře Hořejším, má podnebí jako pravá Sibiř a živí nuzně sotva něco málo bílých lovců, míšenců a Indiánů. Léto jest kratičké a zima tuhá, třeskový mráz až i 45° R. není zvláštností. Z ličení toho může zajisté každý nahlédnouti, že Manitoba k osazení naprosto se nehodí. Již v letech dřívějších hodlalo se několik českých rodin usaditi v »Nových Čechách« (jež existují ovšem pouze v mozku vypočítavého agenta), ale pokus jejich potkal se s úplným nezdarem, tak že nadobro ožebračeny při-

šly do Spojených Států, kde musily opět začínati znova. Co však záležel nesvědomitému agentovi na tom, že zničil celé rodiny? Největší podvody pášou podobní agenti jednak při prodeji železničních lístků, jež prodávají předražené, jednak při měně peněz; znám podobného odřihosta v Německu, jenž jistému českému vystěhovalci dal za 1000 zl. za 800 zl. dollarů, tak že si nechal za »měnění« jenom — 200 zl.! Agent ten »mění« takto peníze stále a není tedy nikterak divno, že během několika málo let značně zbohatl — z krajanské ochoty.

